УДК 342:141.319.8
DOI: 10.31359/2311-4894-2019-27-3-111

ЗАКАЛЕНКО О. В.,
кандидат юридичних наук, доцент кафедри адміністративного та фінансового права Національного університету «Одеська юридична академія»
БОЛЬШАКОВА О. В.,
кандидат філософських наук, доцент кафедри загальної підготовки Одеської державної академії технічного регулювання та якості

МЕТОДОЛОГІЧНО-АНТРОПОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА РОЗУМІННЯ ПРАВА НА АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПОЗОВ

Стаття присвячена встановленню концептуально-методологічних та антропологічних засад дослідження та розуміння права на адміністративний позов. Запропоновано методологічне підґрунтя наукового пізнання права на адміністративний позов. Встановлено комплекс принципів, методів та концепцій, що надають змогу всебічно, об'єктивно дослідити теоретико-правові засади права на адміністративний позов. Систематизовано методологічний інструментарій, що дозволяє вивчити поняття, правову природу, структуру та сутність права на адміністративний позов

Ключові слова: метод, методологія, адміністративний позов, право на позов, право на адміністративний позов.

Актуальність досліджуваної теми обумовлена, насамперед, її високої гносеологічною та методологічною цінністю. Адміністративний позов є одним із ключових інститутів адміністративного процесуального права, і дослідження права на адміністративний позов має як теоретичне, так і практичне значення. З'ясування правової природи адміністративного позову є визначальним для розуміння права на адміністративний позов як складної юридичної конструкції, що охоплює правомочності особи із звернення до адміністративного суду з вимогою та її задоволення, визначення підстав для реалізації цих правомочностей. Відповідно, належний рівень забезпечення права на адміністративний позов є одним із найважливіших елементів права на судовий захист у сфері публічно-правових відносин.

У доктринальних та академічних колах, на сторінках наукових видань, на науково-практичних конференціях, симпозіумах спостерігається активність у наукових дискусіях щодо ефективності тих чи інших підходів до наукового осягнення правової реальності. Власне поняття методології правових досліджень та її функцій розглядається досить суперечливо. Одні автори ототожнюють методологію із загальнотеоретичними проблемами будь-якої науки, інші – з філософією, з діалектикою, з історичним матеріалізмом. Деякі науковці вважають методологію окремою наукою, із своєю теорією та предметом дослідження. Невизначеність у методологічній сутності зумовлює зниження темпів наукових відкриттів у праві.

Ступінь дослідженності. Уніфікація способу ініціювання позовного провадження через звернення особи до адміністративного суду за захистом прав, свобод, інтересів чи реалізації повноважень у публічно-правовій сфері з адміністративним позовом, також внесення суттєвих змін до Кодексу адміністративного судочинства зумовила активізацію наукових розвідок учених-адміністративістів із питань адміністративного позову, його змісту, про що свідчать дослідження монографічного рівня А.Ю. Осадчого, І.О. Картузової, М. Джемілєвої, К.М. Кобилянського, О.В. Константия, М.С. Рибака, Т.О. Коломоєць, Е.Ю. Швед, Н.В. Мостової. Однак у цих працях досліджувалися окремі аспекти адміністративного позову. Разом із тим, належного теоретичного опрацювання не отримали питання щодо методологічно-антропологічних засад дослідження та розуміння права на адміністративний позов.

Мета та завдання дослідження. Метою статті є визначення методологічного підґрунтя дослідження права на адміністративний позов. Для досягнення поставленої мети є необхідним вирішення таких завдань: по-перше, визначити поняття методу та методології пізнання, визначити їхню роль у формуванні методології наукового пізнання права на адміністративний позов; по-друге, встановити комплекс принципів, методів та концепцій, які дадуть змогу всебічно й об'єктивно дослідити право на адміністративний позов; по-третє, систематизувати обраний методологічний інструментарій.

© Закаленко О. В., Большакова О. В., 2019

Виклад основного матеріалу. Право на звернення до адміністративного суду з позовом є складовою права на судовий захист, яке передбачено ст. 55 Конституції України. Відповідно до цієї статті права і свободи людини і громадянина захищаються судом і кожному гарантується право на оскарження в суді дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1].

Реалізація права на адміністративний позов, це перш за все можливість поновити справедливість. Категорія справедливості завжди займала належне місце в філософсько-правових дослідженнях, а в концепціях природного права нерідко простежується ототожнення права і справедливості.

Соціальне життя не може бути без конфліктів і конкуренції, і завдання держави полягає в тому, щоб створити справедливі умови для їх протікання. Інститут позову взагалі, та адміністративного позову зокрема, є одним з інструментів врегулювання таких конфліктів. Справедливість є особливим механізмом, що підтримує міру рівноваги правових цінностей і одночасно визначальним моментом домінування при конфліктному зіткненні цих цінностей.

На сьогоднішній день у розвинених країнах інститут адміністративної юстиції покликаний обмежити «свавілля» та вседозволеності органів публічної адміністрації та встановити засоби контролю за їх діями, рішеннями та бездіяльністю, а також відновлення справедливості у публічно-правовому конфлікті. Так, зарубіжні вчені відмічають, що притягнення до відповідальності адміністративних органів за їх дії є серйозною проблемою в демократичних країнах. Судовий перегляд адміністративних дій є одним з методів регулювання бюрократичних рішень влади, тому роль судів у забезпеченні законності адміністративних заходів є прямим свідченням того, яким чином демократія діє [6].

Наукове пізнання правової природи категорії позов і право на нього має важливе прикладне значення, оскільки від його правильного вирішення багато в чому залежить ефективність захисту прав, свобод та інтересів особи. Пізнання – це складний процес чуттєвого сприйняття та абстрактного мислення, заснований на практиці та перевірений нею [7, с. 225]. Цей процес здійснюється за законами діалектики та має загальний характер незалежно від того, що служить об'єктом пізнання: закономірність того або іншого явища, дія чи ефективність правової норми або ж звичайна життєва ситуація. Пізнання – це не тільки процес відображення зовнішнього світу, але і передумова й умова його перетворення. Тому людині важливо мати правильний метод (методологію) такого перетворення.

Термін «метод» (із грецьк. – «шлях до чого-небудь»), незалежно від конкретної науки, галузі знань чи навчальної дисципліни являє собою спосіб (підхід), за допомогою якого з'ясовується предмет цієї науки, досягається певна мета та вирішуються відповідні завдання. Метод – це сукупність правил поведінки і вимог до діяльності, що сформульовані на основі знань про властивості об'єктивної реальності [5, с. 248]. На нашу думку, метод – категорія ідеальна, він (метод) є результатом інтелектуальної діяльності й належить до світу знань. Переходячи із світу знань до світу практики, метод проявляється не сам по собі, а у вигляді певних раціональних способів (прийомів) дії.

Слід мати на увазі, що методологію пізнання державно-правової дійсності можна розглядати у двох аспектах – онтологічному і гносеологічному [8, с 32]: 1) якщо методологія пізнання розглядається як сукупність прийомів, способів, засобів, методів тощо, за допомогою яких здійснюється процес пізнання, то мова йде про методологію в онтологічному розумінні, і в такому разі методологія – інструмент пізнання, тобто те, за допомогою чого ми пізнаємо; 2) якщо методологія сама стає об'єктом дослідження, тоді цей термін використовується у гносеологічному розумінні.

Ці два підходи до розуміння методології ні протистоять, ні суперечать один одному. Це аспекти, які взаємодоповнюють, а не заперечують, один одного. Це «дві сторони однієї і тієї ж медалі», два ракурсу прояви одного феномену. У межах цього дослідження автора цікавить методологія в онтологічному руслі – тобто, виходячи із поставленої мети та задач дослідження, цікавить методологія як інструмент пізнання проблематики права на адміністративний позов.

У рамках класичного типу раціональності було сформульовано низку принципів наукового дослідження. Для юридичної науки особливо значущими є такі – історизму, об'єктивності, холізму. Принцип історизму дозволяє поглянути на становлення і розвиток юридичної дійсності не як на сукупність розрізнених фактів, а як на процес, у всіх його різноманітті і конкретності. Основою принципу об'єктивізму є визнання можливості отримання наукового знання, адекватного досліджуваного предмета. Принцип холізму орієнтує дослідника, з одного боку, на необхідність цілісного вивчення предмета дослідження, а з іншого – на вивчення досліджуваної реальності як ієрархії «цілісностей», що стало орієнтиром у цьому дослідженні.

Однак означені вище принципи та методи пізнання адміністративного позову, проблеми розуміння методології неминуче ведуть до єдино вірного методу, підходу до пізнання дійсності – діалектики. Як справедливо зазначає О.І. Івакін, чи не найбільший сучасний прихильник діалектики, «діалектикою іме-

нується і сам процес існування та розвитку дійсності, і метод пізнання цього процесу. Перше – це об'єктивна, друге – це суб'єктивна діалектика» [4, с. 18].

У такому зв'язку неприпустимо зводити діалектику тільки до методу. При такому підході відкидається об'єктивна діалектика, тобто закономірності, «ритм самої дійсності». І тоді діалектика перетворюється просто на вміння сперечатися.

Вище вже зазначалося, що наукове дослідження права на адміністративний позов вимагає пошуку істинності знання та подальшого впровадження такого знання у практику, отже постають проблеми стійкості, системності, структурності, організованості такого отриманого знання. Ці проблеми завжди були в центрі уваги діалектики і є важливими аспектами більш загальної діалектичної проблеми щодо закономірностей універсального взаємозв'язку всередині різних за рівнем розвитку форм буття. Тож діалектика є універсальним методом пізнання та діяльності.

Отже, методологічно наукове дослідження права на адміністративний позов виходить перше за все з діалектичного підходу до розумінні сутності та природи явищ. Відповідно до вимог діалектики, позов, його структурні елементи, різновиди та засоби реалізації права на позов слід розглядати у взаємному зв'язку між собою і суспільним життям, у їхній взаємодії та взаємовпливові.

Виходячи з вище сказаного, діалектичне пізнання починається зі спостереження. Спостереження – це метод спрямованого відображення рис, характеристик предмета, що дозволяє скласти певне уявлення про те явище, що спостерігається. До блоку процедур спостереження входять також порівняння, вимір, опис.

Наступним методом є метод аналізу та синтезу. На емпіричному рівні під аналізом розуміється метод дослідження, що полягає в реальному або уявному розкладі цілого, складного явища на його складові, більш прості, елементарні частини [4, с. 11]. Синтез – це, навпаки, – поєднання компонентів складного явища.

Історичний і логічний методи є методологічною реалізацією принципу історизму та діалектики історичного і логічного. Говорячи про історичний і логічний методи, необхідно пам'ятати про діалектичну єдність і діалектичне взаємоперетворення історичного і логічного: вивчення історії, дає можливість пізнати її об'єктивну логіку, вивчення ж предмета логічно дає можливість реконструювати його історію. Таким чином, не може бути протиставлення цих методів як принципово різних. Навпаки, мова може і повинна йти про їхню взаємодію і взаємодоповнення.

Отже, історичний і логічний методи є присутніми і взаємодіючими при вивченні будь-якого об'єкта. Ця діалектична єдність історичного і логічного, а також і всіх інших розглянутих автором до цього методів, створює врешті-решт найважливіший метод діалектики, що все інтегрує, – метод сходження (підняття) від абстрактного до конкретного.

Метод сходження від абстрактного до конкретного – це теоретичний системний метод, що полягає в такому ході думки, що веде дослідника до все більш повного, всебічного відтворення предмета. У процесі такого руху теоретичної думки необхідно виокремити три етапи: 1) емпіричне дослідження безпосередньо, чуттєво-конкретно даного предмета; 2) етап сходження від чуттєво-конкретного до вихідної абстракції, до пізнання сутності предмета; 3) етап повернення до «покинутого» у процесі абстрагування предмета на основі знання його власної сутності, тобто етап сходження від вихідної абстракції до цілісного теоретично-конкретного поняття предмета, іншими словами, це шлях до конкретного, сутнісного наукового мислення, здатного втілитися у практику [5, с. 251].

Таким чином, метод сходження від абстрактного до конкретного є універсальним методом цього дослідження, здатним вивчати окреслену систему явищ, тому що кожна, на перший погляд, не причетна до розвитку система при ближчому розгляді завжди виявляється чи частиною чи етапом більш широкої і складної системи, що знаходиться у процесі розвитку.

Оскільки підходи до розуміння поняття «позов» не однозначно визначається науковцями, в законодавстві та судовій практиці, відповідно, різний зміст вкладається у словосполучення «право на позов».

Перш за все варто поставити питання – що ж означає «мати право» і «мати обов'язок»? Коли кажуть «я маю право», то мається на увазі, що «я можу», «я здатний», «маю силу», «володію владою» тобто, всі ці висловлювання відносяться до модальності можливості, або волі. Коли кажуть «я зобов'язаний», то мається на увазі, що «я повинен», «я відповідальний», «я примушений», «я пов'язаний», тобто цей тип висловлювань відноситься до модальності повинності.

У межах договірних теорій обов'язки підпорядкування ґрунтувалися на праві згоди підкорятися. Обов'язки носять лише умовний характер, і, по суті, тут обґрунтовуються приватно-правові відносини.

Однак особливість феномена права як раз і полягає в тому, що права і обов'язки виступають як хоча і взаємопов'язані, але самостійні, не зводяться один до одного прояву (модуси) людської активності. В основі модусу можливості (свободи) знаходиться вираз «я можу», тобто певного «могутності», «сили», необмеженого стану. Цей стан є для людини

особливо цінним, про що свідчить (як про це писав М. Шелер) більш високе задоволення від стану відчуття власних можливостей, ніж від стану задоволення можливостей. Така «міць», як здатність до здійснення будь-якої діяльності, виявляється через відношення інших людей, які визнають цю «міць».

Однак правом така могутність людини як суб'єкта діяльності стає лише тоді, коли оформляється і виправдовується певною цінністю. Право і є міццю, особливим чином оформленої, міццю, що носить в собі цінність. Юридичною мовою те, що обґрунтовано чи виправдано цінністю, виражається в понятті «бути дозволеним». Дозвіл є юридичною формою вираження ціннісної виправданості певної свободи людини. Це виправдання може бути умовним, відносним, в рамках конкретного відносини і через конкретну цінність, але може бути безумовним, коли свобода людини обґрунтовується самою свободою як деякої «надцінності».

Інший модус права – «повинність», також має самостійність. Вона є вираз особливої необхідності, але не природного, а соціо-морального характеру. Повинність позначає деяку необхідність дій і рішень, що йде від внутрішнього або зовнішнього примусу. Ця зв'язаність, примусовість, як в категоричному імперативі: «надходити так, щоб правило твоєї волі було загальним законом», - є характерною ознакою модусу «що повинно бути» при зіставленні з вільним, необмежений, непов'язаним проявом можливостей в модусі свободи.

Також варто окреслити теорії та підходи у юридичних наукових колах, які склалися щодо розумінні права на позов.

Так група вчених, яка дотримується розуміння категорії позов як суто процесуального інституту, тобто як вимоги до суду про захист порушених прав, свобод та інтересів, у свою чергу, під правом на позов розуміють право на звернення за судовим захистом, право на пред'явлення позову. Так, К.С. Юдельсон, який, розумів позов як звернення до суду, як спосіб порушення діяльності судових органів по здійсненню правосуддя, визначав право на позов як право на звернення про захист, як гарантовану законом можливість особи звернутись з позовом та порушити судову діяльність з метою захисту прав, свобод та інтересів [10, с. 51]. Але слід зазначити, що розуміння права на позов лише як права на звернення за судовим захистом, права на пред'явлення позов є однобічним. Таке розкриття змісту права на позов у процесуальному розумінні фактично ототожнюється з правами позивача у процесі, тоді, коли воно є тільки елементом його адміністративної процесуальної правосуб'єктності.

Інша група вчених дотримується дуалістичного розуміння позову, тобто стверджують про існування двох самостійних понять позову – у матеріально-правовому та процесуальному значенні. При цьому під правом на позов у матеріально-правовому значенні розуміють право на задоволення позову, а в процесуальному значенні право на пред'явлення позову. Така дуалістична концепція розуміння права на позов набула свого розвитку у працях Є.В. Васьковського, В.М. Гордона, М.А. Гурвича. Так, М.Й. Штефан вважає, що дуалістична концепція права на позов являє собою поєднання двох положень – права на пред'явлення позову і права на його задоволення. Право на пред'явлення позову і право на задоволення позову взаємопов'язані, але цілком самостійні і такі, що не збігаються за своїм змістом категорії [9, с. 134].

При такому підході право на позов у матеріально-правовому розумінні – це закріплена нормами матеріального права гарантована можливість конкретного суб'єкта публічно-правових відносин вимагати в адміністративного суду здійснення відповідного способу захисту прав, свобод та інтересів або реалізації повноважень у публічно-правових відносинах. Право на позов у матеріально-правовому розумінні встановлюється судом внаслідок розгляду справи і прийняття судового рішення. Наслідком цього буває рішення, яким суд або задовольняє позов, або відмовляє у задоволенні позову. Право на позов у процесуальному розумінні являє собою урегульовану процесуально-правовими нормами здатність зацікавленої особи подавати у встановленому порядку позовну заяву до адміністративного суду. Це також право на відкриття адміністративної справи в суді першої інстанції з метою його вирішення по суті [2, с. 123]. Однак, наведена точка зору вчених односторонньо характеризує сутність права на позов, тому що ігнорується або матеріально-правовий аспект (у випадках, коли право на позов ототожнюється з правам на задоволення позову), або процесуальний аспект (коли право на позов ототожнюється з правом на отримання судового захисту).

Третя група правників, які розуміють категорію «позов» як єдине поняття, що органічно поєднує матеріально-правову і процесуальну сторони, у змісті права на позов виокремлюють дві сторони: матеріально-правову і процесуальну, тобто розуміючи поняття право на позов, як єдине поняття, яке органічно поєднує в собі дві правомочності – право пред'явлення позову та право на задоволення позову. У цьому разі слушною є думка А.О. Добровольського, який зазначає, що особі, права якої порушуються, важливо мати право не тільки на пред'явлення позову, але і на його задоволення, на позитивний результат судового процесу, тобто порушене право позивача отримало судовий захист [3, с. 111]. Звідси автор робить слушний висновок, що для позивача важливе

значення мають як матеріально-правова, так процесуальна сторона права на позов. Отже, точка зору А.О. Добровольського щодо права на позов є найбільш обґрунтованою і поширеною в юридичній літературі. Право на позов – це єдине матеріально-правове і процесуальне поняття, яке має матеріальний зміст і процесуальну форму.

Слід підтримати позицію тих правників, які розуміють право на адміністративний позов як єдине поняття, яке відповідає єдиному розумінню правової категорії адміністративний позов. Отже, зміст права на адміністративний позов становлять нерозривно пов'язанні між собою правомочності, тобто право на адміністративний позов включає право на пред'явлення і право на задоволення адміністративного позову. Таким чином, дві сторони адміністративного позову як єдиного поняття проявляються в матеріально-правовій та процесуальній сторонах права на адміністративний позов.

Отже, право на позов в адміністративному судочинстві реалізується, з одного боку, як право на відкриття провадження в адміністративній справі, а з іншого – проявляється як право на позитивний результат вирішення публічно-правового спору, тобто право на адміністративний позов як можливість отримання захисту прав свобод, інтересів, реалізації повноважень у публічно-правових відносинах і буде відповідати своєму призначенню. Оскільки звернення до адміністративного суду з вимогою про захист прав свобод, інтересів і реалізації повноважень у публічно-правових відносинах не завжди співпадають з отриманням такого захисту, право на адміністративний позов слід розуміти у двох взаємопов'язаних аспектах: матеріально-правовому як право на задоволення матеріально-правової вимоги позивача і в процесуальному як право на пред'явлення адміністративного позову. У разі їх поєднання складається ідеальний варіант захисту прав свобод, інтересів і реалізації повноважень у публічно-правових відносинах, тобто тільки у цьому випадку відбувається реалізація адміністративного позову як способу захисту цих прав.

З урахуванням універсальних, найбільш загальних елементів права на судовий захист, що виокремленні практикою Європейського суду з прав людини, з огляду на нормативну модель адміністративного судочинства, що визначена КАС України, до елементів права на судовий захист в позовному провадженні адміністративного судочинства можна віднести: право на незалежний і неупереджений суд; право на пред'явлення адміністративного позову; право на участь у судовому розгляді; право на задоволення позову; право на оскарження судових рішень у апеляційній та касаційній інстанції, а також право на виконання остаточних та обов'язкових судових рішень. При цьому категорія «право на адміністративний позов» нерозривно пов'язана з правом на судовий захист в адміністративному судочинстві, оскільки право на адміністративний позов включає ті елементи права на судовий захист, які визначають специфіку реалізації цього права в позовному провадженні адміністративного судочинства.

Висновки. Отже, право на адміністративний позов можна виокремити як наукову абстракцію, яка має теоретичне значення. Дотримуючись єдиного поняття адміністративного позову, можна надати дефініцію права на адміністративний позову як поєднання двох правомочностей позивача – права на пред'явлення позову та права на задоволення позову. Право на адміністративний позов є однією із складових елементів права на судовий захист в адміністративному процесі, тобто право на задоволення матеріально-правових вимог позивача до відповідача, що реалізується через винесення постанови суду щодо захисту прав, свобод, інтересів та реалізації повноважень у публічно-правових відносинах.

У свою чергу, методологія наукового пізнання адміністративного позову є цілеспрямованою пізнавальною діяльністю, яка складається із взаємодії таких компонентів: 1) об'єктів пізнання – форми захисту законних прав, свобод та інтересів суб'єктів адміністративного судочинства; 2) предмета пізнання, що детермінується об'єктом пізнання – адміністративний позов; 3) особливих методів та засобів пізнання – діалектичне підґрунтя, конкретизоване методами спостереження, аналізу та синтезу, індукції та дедукції, історичного та логічного, методом сходження від абстрактного до конкретного, а також виходячи з позицій холізму та ціннісного підходу; 4) цілей, спрямованих на досягнення істинного та достовірного, систематизованого та об'єктивного знання, здатного у майбутньому стати частиною правозастосовної практики; 5) результатів пізнання, що мають вираження головним чином у законах, теоріях, наукових гіпотезах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України, прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.
2. Адміністративний процес України : навч. посіб. / Комзюк А.Т., Бевзенко В.М., Мельник Р.С. Київ: Прецедент, 2007. 430 с.
3. Добровольский А.А. Исковая форма защиты права. Москва, 1965. 225 с.

4. Ивакин А.А. Диалектика как ценность и самоценность. *Актуальні проблеми держави і права.* 2008. Вип. 40. С. 11-18
5. Ивакин А.А. Система методологии научного познания. *Актуальні проблеми політики.* 2002. Вип.15. С. 250-258.
6. Tobler C. The Standard of Judicial Review of Administrative Agencies in the U.S and EU: Accountability and Reasonable Agency Action. *Boston College International & Comparative Law Review*. 1999. Iss. 1 URL: http://lawdigitalcommons.bc.edu/ iclr/vol22/iss1/9
7. Олексіїва І.М. Доказування у справах про адміністративні правопорушення. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2010. №4. С. 223-227.
8. Семенюк Є. Філософія і розвиток загальнонаукового рівня методології. *Філософські пошуки.* 1997. Вип. 1–2. С. 30-36.
9. Штефан М.Й. Цивільний процес: підруч. для студ. юрид. навч. закл. Київ, 2001. 564 с.
10. Юдельсон К.С. Советский гражданский процесс. Москва: Госюриздат, 1956. 318 с.

REFERENCES

1. Konstutytsiya Ukraine: Zakon Ukrainy vid 28.06.1996 r. № 254к/96-ВР (1996). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukraine – Supreme Council of Ukraine, 30, art. 141* [in Ukrainian].
2. Komzyk, A.T., Bevzenko, V.M., Melnuk, R.S. (2007). Administratuvnuy prozes Ukrainy. A.T. Komzyk (Ed.). Kyiv: Pretzedent [in Ukrainian].
3. Dobrovolskyi, A.A. (1965). Iskovai forma zashity prav. Moscow [in Russian]
4. Ivakin, A.A. (2008). Dialektika kak tsenost i samotsenost. *Aktyalni problemu derzhavu* i *prava – Actual problems of power and la*w*, issue 40, 11–18* [in Ukrainian].
5. Ivakin, A.A. (2002). Sistema metodologii nayshnogo poznania. *Aktyalni problemu polituku – Actual problems of politics, issue 15, 250–258* [in Ukrainian].
6. Tobler, C. (1999). The Standard of Judicial Review of Administrative Agencies in the U.S and EU: Accountability and Reasonable Agency Action. *Boston College International & Comparative Law Review.* 1999. Iss. 1. URL: http://lawdigitalcommons.bc.edu/ iclr/vol22/iss1/9 [in English]
7. Oleksieva, I.M. (2010). Dokazuvannia y spravah pro administratuvni pravoporyshennia. *Naykovuy visnuk Dnipropetrovskogo dergavnogo. – Science News of the Dnepropetrovsk Sovereign University of Internal Affairs, 4, 223–227* [in Ukrainian].
8. Semeniyk E.(1997) Filosofiya ta rozvutok zagalnonaykovogo rivnya metodologii. *Filosovski poshyku – Philosophical joke, issue 1–2, 30-36* [in Ukrainian].
9. Shtefan, M.U. (2001) Tzuvilnyu protses. Kyiv [in Ukrainian].
10. Yudelson, K.S. (1956) Sovetskii grazhdanskii protses. Moscow: Gosyusszdat [in Russian]

ЗАКАЛЕНКО Е. В.

кандидат юридических наук, доцент кафедры административного и финансового права
Национального университета «Одесская юридическая академия»

БОЛЬШАКОВА О. В.

кандидат философских наук, доцент кафедры общей подготовки
Одесской государственной академии технического регулирования и качества

МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ-АНТРОПОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ И ПОНИМАНИЕ ПРАВА НА АДМИНИСТРАТИВНЫЙ ИСК

Статья посвящена установлению концептуально-методологических и антропологических основ исследования и понимания права на административный иск. Предложено методологическое основание научного познания права на административный иск. Установлен комплекс принципов, методов и концепций, которые предоставляют возможность всесторонне, объективно исследовать теоретико-правовые основы права на административный иск. Систематизированы методологический инструментарий, позволяющий изучить понятие, правовую природу, структуру и сущность права на административный иск.

Ключевые слова: метод, методология, административный иск, право на иск, право на административный иск.

ZAKALENKO O. V.

PhD in Law, Associate Professor, Department of Administrative and Financial Law
of National University "Odessa Law Academy"

BOLSHAKOVA O. V.

PhD, Associate Professor of the General Training Department
of Odessa State Academy of Technical Regulation and Quality

METHODOLOGICAL AND ANTHROPOLOGICAL PRINCIPLES OF RESEARCH AND INSIGHT OF THE RIGHT TO ADMINISTRATIVE CLAIM

Problem setting. This article focuses on establishing the conceptual and methodological basis and anthropological foundations of research and full understanding of the right to administrative claim. Adequate level of protection of the right to an administrative claim is one of the most important elements of the right to judicial protection in the field of public legal relations.

The category of "right to an administrative claim" is inextricably linked with the right to judicial protection in administrative proceedings, because the right to an administrative lawsuit includes those elements of the right to judicial protection which determine the specificity of the exercise of that right in an administrative proceedings.

Target of research. The purpose of the study is determining the methodological basis for the study of the right to an administrative claim.

Analysis of recent researches and publications. The following scientists analyzed separate aspects of the administrative claim in their researches: A. Yu. Osadchy, I. O. Kartuzova, M. Dzhemileva, K. M. Kobilyansky, O. V. Constantia, M. S. Rybak, T. O. Kolomoets, E. Yu. Swed, N. V. Mostova.

Article's main body. The methodological basis of scientific understanding of the right to administrative claim was proposed. The established set of principles, methods, and concepts enables a comprehensive, objective study of the theoretical-legal basis of the right to an administrative claim. The methodological tools which enable to study the concept, legal nature, structure and the meaning of the right to administrative claim were systemized.

The methodology of scientific knowledge of administrative claim is purposeful cognitive activity, which consists of the interaction of the following components: 1) objects of knowledge - forms of protection of legal rights, freedoms and interests of subjects of administrative justice; 2) the subject matter, which is determined by the object of knowledge - an administrative claim; 3) specific methods and means of cognition; 4) goals aimed at achieving true and credible, systematic and objective knowledge capable of becoming part of law enforcement practices in the future; 5) the results of cognition, which are expressed in laws, theories, scientific hypotheses.

Considering the universal, most general elements of the right to judicial protection, which are distinguished by the practice of the European Court of Human Rights, in view of the normative model of administrative justice defined by the Code of Administrative Procedure of Ukraine the elements of the right to judicial protection in administrative lawsuits include: the right to an independent and impartial tribunal; the right to file an administrative claim; the right to participate in a trial; the right to satisfy the claim; the right to appeal against appeals and cassation, as well as the right to enforce final and binding judgments.

Conclusions and prospects for the development. Adhering to a single notion of an administrative claim, you can define the right to an administrative claim as a combination of the two powers of the claimant - the right to file a claim and the right to satisfy a claim.

Keywords: method, methodology, administrative claim, right of litigation, right to administrative claim.